

اخلاق نبوی و نظامی

در نهضت و خانواده

صمد عالم نژاد

پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق (ع)

: اخلاق نیروهای نظامی: در عرصه کار و خانواده / صمد عالی نژاد؛ تهیه کننده پژوهشگاه علوم اسلامی
امام صادق (علیه السلام): ناظران علمی سیدقوام الدین حسینی سیاهکلرودی، نعمت الله یوسفیان؛

سروراستار حسین قاسم حمزه.

: تهران: انتشارات سازمان عقیدتی سیاسی آجا، ۱۳۹۵.

: ۲۲۴ ص.

: ۱۰۰۰۰۰ ریال: ۹۷۸-۹۶۴-۶۲۹۷-۹۴-۴

: فیا

: کتابنامه: ص [۲۲۱] - ۲۲۴: همچنین به صورت زیرنویس.

: اخلاق نظامی — جنبه‌های مذهبی — اسلام

: اخلاق اسلامی

: خانواده‌ها — جنبه‌های اخلاقی

: حسینی سیاهکلرودی، سیدقوام الدین، ۱۳۵۸ -، ناظر

: یوسفیان، نعمت الله، ۱۳۴۰ -، ناظر

: پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق (ع)

: انتشارات سازمان عقیدتی سیاسی آجا

: ۱۳۹۵ الف ۲/۱/۲۵۴ BP

: ۲۷۶/۶۵

: ۳۲۱۹

: شماره کتابخانه ملی

مشخصات نشر

مشخصات ظاهری

شابک

وضعیت فهرست نویسی

یادداشت

موضوع

موضوع

موضوع

شناسه افزوده

شناسه ده

شناسه ده

شناسه خزانه

ردیفی کمره

ردیفی دیویی

شماره کتابخانه ملی

اخلاق نیروهای نظامی، در عرصه کار و خانواده

- تهیه کننده: پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق (علیه السلام)
- نویسنده: صمد عالی نژاد
- ناظران علمی: سیدقوام الدین حسینی سیاهکلرودی، نعمت الله یوسفیان
- سروراستار: حسین قاسم حمزه
- ویراستار: مسلم شویکلانی
- ناظر نهایی: سیدقوام الدین حسینی سیاهکلرودی
- ناظر سازمانی: علی جباری فیروزجاه
- واپایش نهایی: سیدعلی یار افشارپور
- صفحه آرا: مسلم خسروی
- طرح جلد: مصطفی زینلی
- نوبت و سال چاپ: اول / ۱۳۹۵
- شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
- بها: ۱۰۰۰۰ تومان
- شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۶۲۹۷-۹۴-۴
- ناشر: انتشارات سازمان عقیدتی سیاسی آجا (با همکاری معاونت تربیت و آموزش ساعس آجا)
- لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپخانه ارتش جمهوری اسلامی ایران

نشانی: تهران، خیابان شهید قدوسی، سازمان عقیدتی سیاسی ارتش جمهوری اسلامی ایران

معاونت تربیت و آموزش، صندوق پستی ۳۳۹۸ - ۱۶۷۶۵

تلفن: ۸۱۹۵۲۴۰۷ دورنگار: ۸۸۴۰۵۰۰۱

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱۱
مقدمه.....	۱۵

بخش اول اخلاق نظامی

درس اول: کلیات اخلاق نظامی و اساس آن.....	۱۹
۱-۱. مفهوم شناسی.....	۱۹
۱-۲. انواع اخلاق.....	۲۱
۱-۳. اخلاق نظامی.....	۲۳
۱-۴. ضرورت اخلاق نظامی.....	۲۵
درس دوم: روحیه معنوی و نظامی.....	۲۸
۲-۱. مفهوم شناسی روحیه.....	۲۸
۲-۲. روحیه معنوی و نظامی.....	۲۹
۲-۳. نقش روحیه در نیروهای مسلح.....	۳۱
۲-۴. عوامل تقویت روحیه.....	۳۴
۲-۴-۱. ایمان.....	۳۴
۲-۴-۲. اخلاص.....	۳۶

- ۳۶..... ۲- ۴- ۳. یاد خدا
- ۳۷..... ۲- ۴- ۴. صبر و پایداری
- ۳۹..... ۲- ۴- ۵. برخورد قدرتمندانه
- ۴۰..... ۲- ۴- ۶. شهادت طلبی و فرهنگ عاشورا
- ۴۳..... درس سوم: اطاعت پذیری
- ۴۳..... ۳- ۱. رعایت سلسله مراتب و ضرورت آن
- ۴۷..... ۲- ۱. آثار اطاعت پذیری
- ۴۷..... ۳- ۲- ۱. اسجیم، رمان
- ۴۸..... ۳- ۲- ۱. احیای دقت طرح ها و نقشه ها
- ۴۹..... ۳- ۲- ۳. موفقیت و پیروزی
- ۴۹..... ۳- ۲- ۴. تضعیف روح دشمن
- ۵۰..... ۳- ۳. عوامل نافرمانی
- ۵۰..... ۳- ۳- ۱. دنیا طلبی
- ۵۱..... ۳- ۳- ۲. قدرت طلبی
- ۵۱..... ۳- ۳- ۳. بی بصیرتی
- ۵۲..... ۳- ۳- ۴. سستی و راحت طلبی
- ۵۳..... ۳- ۴. پیامدهای نافرمانی
- ۵۳..... ۳- ۴- ۱. تزلزل تشکیلات نظامی
- ۵۴..... ۳- ۴- ۲. تباهی تدبیرها
- ۵۴..... ۳- ۴- ۳. پیروزی دشمن
- ۵۷..... درس چهارم: نظم
- ۵۷..... ۴- ۱. مفهوم شناسی
- ۵۹..... ۴- ۲. اهمیت و ضرورت نظم
- ۶۱..... ۴- ۳. اهمیت و ضرورت نظم در نیروهای نظامی
- ۶۳..... ۴- ۴. آثار نظم

۶۳	۴-۴-۱. بهره‌گیری بیشتر از زندگی
۶۴	۴-۴-۲. نتیجه‌بخشی کارها
۶۵	۴-۴-۳. تنظیم افکار
۶۵	۴-۴-۴. جلوگیری از اتلاف عمر دیگران
۶۶	۴-۴-۵. الگو بودن برای دیگران
۶۶	۴-۵. پیامدهای بی‌نظمی
۶۷	۴-۵-۱. ایجاد هرج و مرج
۶۷	۴-۵-۲. خدشه دار شدن شخصیت اجتماعی
۶۷	۴-۵-۱. پایمال شدن حقوق دیگران
۶۸	۴-۵-۴. در رهن سرمایه‌ها
۷۰	درس پنجم: شجاعت
۷۰	۵-۱. مفهوم‌شناسی
۷۲	۵-۲. اهمیت شجاعت
۷۴	۵-۳. ضرورت شجاعت
۷۵	۵-۴. عوامل تقویت شجاعت
۷۶	۵-۴-۱. ایمان
۷۶	۵-۴-۲. حسن ظن به خدا
۷۷	۵-۴-۳. توکل
۷۷	۵-۴-۴. ترس از خدا
۷۸	۵-۴-۵. بی‌توجهی به تعداد دشمنان
۷۹	۵-۴-۶. قوت نفس و باور قوی
۸۰	۵-۴-۷. سخاوت، عزت و نام‌جویی
۸۱	۵-۴-۸. رویارویی با ترس
۸۱	۵-۴-۹. بلندهمتی

- ۵-۴-۱۰. غیرت ۸۲
- ۵-۴-۱۱. شهادت طلبی ۸۲
- درس ششم: عفت و پاکدامنی ۸۴
- ۶-۱. مفهوم شناسی ۸۴
- ۶-۲. ارزش عفت ۸۵
- ۶-۳. راه های حفظ عفت ۸۶
- ۶-۱-۱. یاد خدا ۸۷
- ۶-۳-۲. حشمت ۸۸
- ۶-۳-۲. ازدواج ۸۹
- ۶-۳-۴. روزه ۹۰
- ۶-۳-۵. یاد مرگ ۹۰
- ۶-۳-۶. خردورزی ۹۰
- ۶-۴. آثار عفاف ۹۱
- ۶-۴-۱. طهارت روح ۹۱
- ۶-۴-۲. پالایش اعمال ۹۱
- ۶-۴-۳. محبت خدا ۹۲
- درس هفتم: پاکدستی در حفظ بیت المال ۹۴
- ۷-۱. بیت المال و گستره آن ۹۴
- ۷-۱-۱. امکانات ۹۵
- ۷-۱-۲. کار ۹۵
- ۷-۱-۳. وقت ۹۵
- ۷-۲. حفظ بیت المال و اهمیت آن ۹۶
- ۷-۳. پیامدهای سوء استفاده از بیت المال ۹۷
- ۷-۳-۱. فقر و درماندگی ۹۷
- ۷-۳-۲. خشم و غضب الهی ۹۸

۹۸	۷-۳-۳. محرومیت‌های معنوی
۹۹	۷-۳-۴. آتش دوزخ
۱۰۰	۷-۳-۵. ذلت و خواری
۱۰۱	۷-۴. سیره معصومان علیهم‌السلام در حفظ بیت‌المال
۱۰۲	۷-۵. سیره امام خمینی ره
۱۰۵	درس هشتم: رعایت قوانین
۱۰۵	۸-۱. تعریف قانون و مقررات
۱۰۶	۸-۲. ریشه‌های قانون
۱۰۷	۸-۳. تربیت قانون
۱۰۸	۸-۴. ضرورت رعایت قانون
۱۰۹	۸-۵. آثار رعایت قانون
۱۱۰	۸-۵-۱. توانمندی در نال به اهداف
۱۱۰	۸-۵-۲. قدرتمندی و انجام مرحله بیشتر
۱۱۰	۸-۵-۳. جلوگیری از اختلافات
۱۱۱	۸-۶. پیامدهای بی‌قانونی
۱۱۱	۸-۶-۱. ریشه همه مصیبت‌ها
۱۱۱	۸-۶-۲. ناتوانی در مقابله با دشمن
۱۱۲	۸-۶-۳. از بین رفتن معنویت‌ها
۱۱۲	۸-۷. سیره امام علی علیه‌السلام در رعایت قانون
۱۱۶	درس نهم: غیرت
۱۱۶	۹-۱. مفهوم‌شناسی
۱۱۷	۹-۲. اهمیت و ضرورت غیرت
۱۱۷	۹-۳. گونه‌های غیرت
۱۱۸	۹-۳-۱. غیرت ناموسی
۱۱۹	۹-۳-۲. غیرت در اولاد

- ۹-۳-۳. غیرت در اموال ۱۲۰
- ۹-۳-۴. غیرت دینی ۱۲۱
- ۹-۳-۵. غیرت ملی ۱۲۲
- ۹-۴. انتظار از نیروهای مسلح ۱۲۴
- درس دهم: استکبارستیزی ۱۲۶
- ۱۰-۱. مفهوم شناسی ۱۲۶
- ۱-۲. ضرورت و اهمیت استکبارستیزی ۱۲۸
- ۱۰-۳. ویژگی‌های استکبار ۱۲۸
- ۱۰-۱-۱. خردپرستی ۱۲۹
- ۱۰-۳-۲. تنهایی ۱۳۰
- ۱۰-۳-۳. فسادگری ۱۳۱
- ۱۰-۳-۴. استضعاف ملت‌ها ۱۳۲
- ۱۰-۳-۵. به بردگی گرفتن انسان‌ها ۱۳۴
- ۱۰-۳-۶. فریب کاری ۱۳۵
- ۱۰-۴. استکبارستیزی انقلاب اسلامی ۱۳۷
- درس یازدهم: اخوت دینی ۱۴۰
- ۱۱-۱. مفهوم شناسی ۱۴۱
- ۱۱-۲. اخوت دینی ۱۴۱
- ۱۱-۳. اهمیت اخوت دینی ۱۴۳
- ۱۱-۴. انواع اخوت ۱۴۵
- ۱۱-۴-۱. برادران مورد وثوق ۱۴۵
- ۱۱-۴-۲. برادران ظاهری ۱۴۶
- ۱۱-۵. وظایف و حقوق برادری ۱۴۶
- ۱۱-۶. موااسات، بالاترین مرتبه برادری ۱۴۸
- ۱۱-۷. گونه‌های موااسات و نمونه‌های آن ۱۴۹

۱۵۳	درس دوازدهم: ایثار
۱۵۳	۱-۱۲. مفهوم شناسی
۱۵۵	۲-۱۲. اهمیت و فضیلت ایثار
۱۵۶	۳-۱۲. گونه های ایثار و نمونه های آن
۱۵۶	۱-۳-۱۲. ایثار در دعا
۱۵۸	۲-۳-۱۲. ایثار در اموال
۱۶۰	۳-۳-۱۲. ایثار جان
۱۶۱	۴-۳-۱۲. ایثار جان عزیزان

بخش دوم: اخلاق خانواده

۱۶۶	درس سیزدهم: عوامل استحکام خانواده با توجه به آموزه های دینی
۱۶۷	۱-۱۳. همسویی بنش و ارباب های مذهبی
۱۶۸	۲-۱۳. رعایت احکام راجع به زندگی
۱۶۸	۱-۲-۱۳. حفظ عفاف
۱۶۹	۲-۲-۱۳. لغو معاشرت های بی اساس
۱۶۹	۳-۲-۱۳. دوری از مواضع اتهام
۱۷۰	۳-۱۳. شناخت حقوق متقابل
۱۷۱	۴-۱۳. احترام متقابل
۱۷۲	۵-۱۳. چشم پوشی از خطاها
۱۷۳	۶-۱۳. ابراز محبت
۱۷۴	۷-۱۳. پایه گذاری روابط براساس ایثار
۱۷۸	درس چهاردهم: صیانت از خانواده
۱۷۹	۱-۱۴. راه های صیانت از خانواده
۱۷۹	۱-۱-۱۴. آموزش های دینی
۱۸۱	۲-۱-۱۴. ارشاد

- ۱۸۶..... ۱۴-۱-۳. امر و نهی
- ۱۹۰..... درس شانزدهم: نقش خانواده در تربیت و ابعاد تربیت فرزندان
- ۱۹۰..... ۱۵-۱. نقش خانواده در تربیت
- ۱۹۱..... ۱۵-۲. ابعاد تربیت
- ۱۹۲..... ۱۵-۲-۱. تربیت جسمی و طبیعی
- ۱۹۳..... ۱۶-۲-۲. تربیت عاطفی
- ۱۹۵..... ۱۵-۲-۳. تربیت اعتقادی و عبادی
- ۱۹۷..... ۱۵-۲-۴. تربیت اخلاقی
- ۱۹۷..... ۱۵-۲-۵. تربیت فکری و روانی
- ۱۹۸..... ۱۵-۲-۶. تربیت هنری
- ۱۹۹..... ۱۵-۲-۷. تربیت اجتماعی
- ۲۰۰..... ۱۵-۲-۸. تربیت فرهنگ ملی
- ۲۰۳..... درس شانزدهم: آسیب‌های خاسته از...
- ۲۰۴..... ۱۶-۱. آسیب‌های اخلاقی
- ۲۰۴..... ۱۶-۱-۱. سوء ظن
- ۲۰۶..... ۱۶-۱-۲. بداخلاقی
- ۲۰۷..... ۱۶-۱-۳. عدم گذشت
- ۲۰۹..... ۱۶-۱-۴. بدزبانی
- ۲۱۰..... ۱۶-۲. ابزارهای آسیب‌زا
- ۲۱۰..... ۱۶-۲-۱. تلویزیون
- ۲۱۲..... ۱۶-۲-۲. ماهواره
- ۲۱۴..... ۱۶-۲-۳. اینترنت
- ۲۱۵..... ۱۶-۳. احکام استفاده از این گونه ابزارها
- ۲۱۷..... ۱۶-۴. راه‌های پیشگیری و درمان
- ۲۲۱..... کتابخانه

پیشگفتا

اصول عقاید یا اندیشه‌های بنیادی اسلام پایه و اساس آیین حیات بخش اسلام است و در شکل‌گیری رفتار، سلیمانان تأثیر بسزایی دارد، و به‌طور کلی، رفتار انسان‌ها - خود آگاه یا ناخود آگاه - متأثر از اصول عقاید و، به عبارت دیگر، جهان بینی آنهاست. از این رو، برای استقرار بنییت نظام ارزشی و رفتاری اسلام باید مبانی عقیدتی آن بررسی شود.

سازمان عقیدتی - سیاسی ارتش جمهوری اسلامی ایران از خجسته نهادهای انقلابی است که رسالت عظیم نشر و گسترش مفار و ارزش‌های اسلامی و مکارم اخلاقی را در ارتش بر عهده دارد. یکرارهای تحقق این مأموریت خطیر «آموزش» است. از این رو، برای ارتقای داس و نشر اعتقادی - سیاسی کارکنان آجا - اعم از کادر و وظیفه - «تداوم آموزش» - ضروری اجتناب ناپذیر است.

از آنجا که مخاطبان آموزش‌های عقیدتی - سیاسی به دو دسته پایور و وظیفه تقسیم می‌شوند، باتوجه به سطح تحصیلات آنان، دوره‌های گوناگون برای ایشان اجرا می‌شود که عبارت‌اند از:

۱. دوره‌های آموزشی کارکنان پایور: آموزش درجه‌داری (عمومی، تخصصی اولیه، تخصصی ثانویه و سرپرستی) و افسری (مقدماتی، عالی و دافوس)

۲. دوره‌های آموزشی کارکنان وظیفه: أ. دوره رزم مقدماتی ب. دوره‌های حین خدمت که در سه سطح زیر دیپلم، دیپلم و فوق دیپلم و لیسانس و بالاتر انجام می‌پذیرد.

از این رو، معاونت تربیت و آموزش س.ع.س آجا در مسیر رفع نیازهای یادشده تأمین زیرساخت‌های لازم برای آموزش بهینه، روزآمد و کاربردی، همسو با قوانین، مقررات موضوعه و ابلاغی در حوزه تربیت و آموزش، به‌ویژه نظام جامع تربیت راهپیمایان ستاد کل نیروهای مسلح و ارتش، اقدام به بازنگری و تدوین متون آموزشی - سیاسی در همه سطوح کرده است.

براساس تدبیر فرمانده معظم کل قوا، ع.ا.ج.م.ی. بر استفاده از ظرفیت‌های پژوهشگاه امام صادق (ع)، معاونت تربیت و آموزش س.ع.س آجا اقدام به تهیه سرفصل برای دوره‌های گوناگون آموزشی و اردو کار تدوین متون به آن پژوهشگاه و اگذار گردید که پس از بررسی و تدوین نهایی، سرفصل‌ها، در کمیته‌ای علمی، مرکب از نمایندگان معاونت تربیت و آموزش آجا و کارشناسان پژوهشگاه، تدوین متن به نویسنده و اگذار شد. در طول دوره تدوین و نگارش، متخصص موضوعی با عنوان ناظر علمی بر روند مرحله تدوین نظارت و اشراف داشته و نیز، پس از طی دوره یادشده، ناظران سازمانی و نهایی متن را نقد و پس از اصلاح، در نهایت، تأیید کرده‌اند.

سازمان عقیدتی - سیاسی ارتش جمهوری اسلامی ایران برای اجرای نظام جامع تربیت و آموزش نیروهای مسلح در حوزه آموزش‌های عقیدتی - سیاسی توجه خود را بر چند موضوع محوری متمرکز کرده است:

- آموزش قرآن (روخوانی، روان خوانی، ترجمه و مفاهیم، تفسیر)

- آموزش عقاید (توحید، عدل، نبوت، امامت، معاد)

- آموزش احکام

- آموزش اخلاق (اخلاق فردی، اجتماعی و سازمانی)

- آموزش مباحث سیاسی

- آموزش جهاد و دفاع

- آموزش تاریخ اسلام

- آموزش تربیت اسلامی.

بدیهی است متن پیش رو، به دلیل محدودیت های ناشی از حجم و ساعت آموزش و تنوع ضروریات مرتبط، نمی تواند پاسخگوی همه نیازها باشد. از این رو، لازم است استاد محترم:

۱. متن پیش رو را اساس و مبانی آموزش ها قرار داده و بایان شیوا و خلاقیت ناشی از شغل استادی، گاه گاهی آن را از منابع معتبر دیگر تکمیل و نیازهای فراگیران را مرتفع سازند؛

۲. نسبت به پرسش های مخاطبان که در - بهار چرب موضوعات آموزشی این متن است نهایت دقت و توجه را معمول داشته، ضمن پاسخ گویی به آنها، موارد را به معاونت تربیت و آموزش س.ع.س آجا منعکس نمایند تا در ویرایش و چاپ های بعدی متن از آن ها بهره برداری شود؛

۳. فراگیران را به سمت فهم و درک مطالب و نه حفظ آنها هدایت نمایند.
کتاب حاضر با عنوان اخلاق نیروهای نظامی در عرصه کار و خانواده در موضوع اخلاق برای دوره تخصصی ثانویه تدوین شده است.

در پایان، معاونت تربیت و آموزش س.ع.س آجا بر خود لازم می داند از نویسندۀ محترم این کتاب: جناب آقای حاجت الاسلام والمسلمین

صمد عالی نژاد و از ناظران محترم علمی، سازمانی و نهایی و دیگر دست‌اندرکاران تدوین این متن، به‌ویژه از مدیریت متون و مسئول مرکز تدوین متون آموزشی پژوهشگاه امام صادق (ع) نهایت سپاس و امتنان را بنماید.

از استادان، فراگیران و مسئولان اجرایی آموزش درخواست می‌شود دیدگاه‌های ارزشمند و تجربه‌های ارزنده خود را درباره این متن به یکی از عرقه‌ییل به این معاونت ارسال نمایند:

۱. شما - اسر معاونت تربیت و آموزش سازمان عقیدتی - سیاسی آجا:

۱۷۸۱۳ - ۸۸ - ۰۱؛ شماره‌نمبر ۸۱۹۵۲۴۰۷ - ۰۲۱

۲. مکاتبه به تهران. چهارراه قصر، سازمان عقیدتی - سیاسی ارتش جمهوری اسلامی ایران. سازمان شماره دو، معاونت تربیت و آموزش، مدیریت تهیه متون آموزش.

معاونت تربیت و آموزش سازمان عقیدتی - سیاسی آجا

مقدمه

قرآن کریم تزئینات را بر راهی برقرار می‌داند و فساد اخلاق را منشأ بدبختی و زیانکاری بشر می‌شمارد. می‌فرماید: «قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّيْهَا وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّيْهَا» (شمس: ۹-۱۰)؛ هر کس نفس خود را پاک کرده، رستگار شده و آن که نفس خویش را با معصیت آلوده ساخته، نوبت و محروم گشته است.

پیامبران الهی برای تزکیه نفوس و تربیت انسان‌ها به سوی بشر فرستاده شدند و در طول قرن‌های متمادی، یکی پس از دیگری، در تحکیم و گسترش مبانی اخلاقی کوشیدند. قرآن مجید دربارهٔ بعثت پیامبر اکرم ﷺ می‌فرماید:

هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ (جمعه: ۲).

اوست خدایی که از میان مردم بی‌کتاب پیامبری از خودشان مبعوث کرد تا آیاتش را بر آنها بخواند و آنها را پاکیزه سازد و کتاب و حکمتشان بیاموزد، اگر چه پیش از آن در گمراهی آشکار بودند.

رسول اکرم ﷺ نیز فلسفه بعثت خویش را امور اخلاقی معرفی کرده، می‌فرماید: «إِنَّمَا بُعِثْتُ لِأَتَمِّمَ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ؛ همانا من برانگیخته شدم تا فضایل اخلاقی را به کمال رسانم.»^۱

قرآن کریم پیامبران الهی را به جهت دارا بودن صفات اخلاقی نیکو می‌تایید و رمز موفقیت پیامبر گرامی اسلام ﷺ را در ایفای نقش رسالت و گسترش توحید و اخلاق نیکوی آن حضرت دانسته، می‌فرماید: «فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ»^۲؛ «كَانَتْ فِطْرًا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَأَنْفَضُوا مِنْ حَوْلِكَ» (آل عمران: ۱۵۹)؛ در پرتو رحمت الهی، تو با مردم مهربان شدی، در حالی که اگر تندخو و سختدل بودی از اطراف تو پراکنده می‌شدند.» و نیز می‌فرماید: «إِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ» (قلم: ۴)؛ «همانا تو صاحب انوار عظیم و برجسته‌ای هستی.»

امامان معصوم ﷺ نیز در تمام شئون زندگی مظهر تجلی صفات اخلاقی و ویژگی‌های ارزنده انسانی اند که به تمام معانی اخلاق الهی را در وجود خویش به کمال رسانده و پرچمدار تقوا و فضایل و انسانی شده‌اند. ایشان با سفارش‌های بسیار دیگران را به اخلاق پسندیده واداشته‌اند.

ارزش‌های اخلاقی، صرف نظر از جنبه مدهی، از ضروریات زندگی یک جامعه سعادت‌مند است. امیر مؤمنان علیؑ در این باره می‌فرماید:

لَوْ كُنَّا لَا نَرْجُو جَنَّةَ وَلَا نَخْشَى نَارًا وَلَا نَوَابِءَ لَا نَبْتَغِي لَنَا
أَنْ نُطَالِبَ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ فَإِنَّهَا مِمَّا تَدُلُّ عَلَى سَبِيلِ النَّجَاتِ

اگر به بهشت و ثواب [آخرت] امیدوار نباشیم و از آتش و عذاب [جهنم] نهراسیم، باز هم شایسته است که فضیلت‌های اخلاقی را طلب کنیم، زیرا فضایل اخلاقی از چیزهایی است که ما را به راه رستگاری هدایت می‌کند.

۱. حسن بن فضل طبرسی، مکارم الأخلاق، قم، الشریف الرضی، ۱۴۱۲ق، ص ۸.

۲. حسین نوری طبرسی [محدث نوری]، مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، قم، مؤسسه

آل البیت، ۱۴۰۸ق، ج ۱۱، ص ۱۹۳.

یعنی حس کمال جویی و سعادت طلبی انسان لزوم آراستگی به فضایل اخلاقی را در پی دارد، زیرا هر چه انسان در کسب خوبی ها و دوری از زشتی ها بیشتر تلاش کند، به قلّه کمال نزدیک تر خواهد شد. نتیجه آنکه همه انسان ها موظف به کسب فضایل اخلاقی اند.

در این بین، کسب برخی از فضایل اخلاقی اهمیت و ضرورت بیشتری دارد. یکی از وجوه اهمیت برخی فضایل اخلاقی موقعیت صنفی و شغلی افراد است. همان که آن اندازه که یک کارمند بانک در معرض اختلاس است، یک معتم نیست.

پس، «موقعیت فشار گوناگون جامعه ایجاب می کند که به برخی از فضایل بیشتر اهمیت دهیم و از برخی رذایل بیشتر دوری جویند. پس، افزون بر «اخلاق عمومی»، «اخلاق صنفی» نیز از جایگاهی خاص برخوردار است و اصناف گوناگون بایستی از اخلاق صنفی خویش نیز آگاهی یابند و به آن پایبند باشند. آنچه پیش روی شماست، تلاش است برای آشنا نمودن نیروهای ارتش جمهوری اسلامی ایران با اخلاق صنفی در محیط کار و محیط خانواده که در دو بخش تنظیم شده است.

بخش اول در دوازده درس برای آشنایی با آن دسته از ویژگی های اخلاقی است که تخلق و آراستگی به آنها برای نیروهای مسلح ضروری است، مانند بهره مندی از روحیه معنوی و نظامی، اطاعت پذیری، نظم و شجاعت. بخش دوم نیز در چهار درس برای آشنایی با اخلاق خانواده برده رزمینه استحکام خانواده، تربیت فرزندان و صیانت خانواده از آسیب ها را فراهم می سازد.

امید است که این مجموعه گوشه ای از نیازهای اخلاقی نیروهای مسلح و خانواده های آنها را پاسخ گو باشد.